

Kronika

JOŽE SNOJ, LILA AKVARELI

Književnost

V nekaj mesecih je pesnik, pisatelj in publicist Jože Snój izdal dvoje zbirki (Piknik Pikapolonic in Lila akvareli), dokaj različnih po svojem pesniškem izrazu, hotenju, izpovednosti, kot da bi se nenadoma hotelo razkriti dvoje pesniških osebnosti: prva, intimno angažirana, izpovedna, polna človeško občutljivih in ranljivih mest, izgovorjenih tudi skozi lahko določljive simbole in metafore, znane iz zgodovine človeštva, skratka, osebnost, polna v svoji človeški ujetosti v dogajanja sveta, in druga, ta prihaja na dan v zbirki Lila akvareli,* dvignjena nad problematiko lirskega subjekta in njegovih položajnih leg v življenju, zunaj izrazitejšega socialnega in družbenega okvira, zunaj akcije in sorodnih oblik angažmaja.

Zdi se, kot da je Jože Snój v Lila akvarelih vidneje pretrgal vezi s tipom poezije »lirskega subjekta«, se v večini tekstov osvobodil njegove izpovedne teže in zavezanosti in s tipom lirčnih »akvarelov«, impresij, prešel v območje čiste poezije, esteticizma. Vendar to še ne pomeni, da lirskega subjekta ni več, da ne nastopa kot določevalec svojih razmerij s svetom in da se je Snojeva poezija povsem nagnila v iskanje novih pomenov znotraj relacij besed in besednih zvez impresionističnega tipa. Tekst »pridi na pusti breg« je v zbirki najizrazitejši dokaz »izpovednosti lirskega subjekta«: »pridi na pusti (breg) pusti vse in pridi za (mano) tam bova gledala / kako se / ta kamniti svet / stanjša v / travo / tam bova slišala / trohljiv / krik / iz korenin / in

bova bližala / tam bova nižala / ta / dotik / mehak in / umrljiv« (67).

Lila akvareli z motom »reki savi od svita do svita« se približuje v izboru leksike in gradnje verzov v posameznih tekstih v bližino slovenske ljudske pesmi, samo da je tu motivika teže določljiva, skratka, bolj zavita v simbolne pomene in nadpomene. Jože Snój je temu tipu poezije dodal v več tekstih stilne, ritmične elemente, s čimer se ponekod rustikalna tematika in krajinske impresije spreminjajo v strogo vodeno tekstovno gradnjo, v ravnovesje vsebine in oblike, ritma in glasovne podobe: »rôsa / na nebu kôsa / rôsa / na nebu kôsa / rôsa / na nebu glava / plavica / mak / trava« (7) ali pa »solo / žvižg v pokrajini / kanjini / sonca / sòlo senca / pašniki / pol peruti / pol sence / pašniki / nobene peruti / nobene sence / pašniki / pašniki / pašniki / pašniki« (19) ali »ringa ringa ra / ja / v krogu raste / trava / v krogih raste / trava / svet še zmeraj traja / trave še latijo / trave še klasijo / vode jih mejijo / vode jih mejijo / ijo / ijo / ijo / skrijmo se v gomilo« (53).

V nekaterih tekstih se v zbirki Lila akvareli močneje uveljavljajo zarodki tipa socialne poezije, vendar se nakažana zasnova ne spremeni v oblikovan motiv, ampak ostaja nedorečena v impresiji: »kaj se je zgodilo / z otroki? / kaj se bo zgodilo / z vnuki? / kdo pozna to oblekico? / kdo pozna to obleko?« (21). Snojeva poezija v Lila akvarelih je poezija odprtega tipa, v kateri sme in more bralec iz verzne fakture opredeliti trdnejšo zgradbo v smeri dopolnjevanja motivov in teme. Zdi se, kot da je pesniku že dovolj, da nakaže motiv, zdaj s posameznimi verzi kot njegovimi nosilci, zdaj z navskrižjem izpuščenih mest v oblikovanju celote. Tu

(* Jože Snój, Lila akvareli, Mladinska knjiga 1977, zbirka Nova slovenska knjiga, opremil Julijan Miklavčič, grafično oblikoval Borut Kovše, str. 69.)

pa prihaja Snojeva pesniška impresija najbolj do veljave: »reka zastane / galeb pade / reka nazaj / poteče / galeb je na / produ / razkrečen / voda mu v oči / gleda / ne rečeta si niti / besede« (33).

V Snojevi poeziji v Lila akvarelih je opazen še en nov tip poezije-moderna balada, kot da bi se deloma zgledoval pri Kosovelu deloma pa še prej: »v sinjo loko / po prstih po mahu / priti / potih / za hrbet / strahu / prestrašiti se / do oči / do grla / ko se spoznata / bosta oba / umrla« (31) ali pa: »dolge so niti / vode / nikoli razpletene / in nobene plavuti / več / nobene / in nobenega konca / več / nobenega / z brega do / brega / gaz / utopljenega / tu se mu joče / tam se mu hoče / siva čaplja / senco utaplja« (35).

Jože Snoj v Lila akvarelih svet antropomorfizira, s čimer bogati tip impresionistične poezije in ga z rabo simbolov pravzaprav skozi vso zbirko drži v napetosti skrivnostnega baladnega vzdušja in pomensko težko natančno določljivega izraza. Lila akvareli potemtakem skrivajo v svojem estetskem, besednem tkivu globlje, skrite pomene, kot nalašč za bralčeva pesniška dopolnjevanja in nadgradnje.

ANDREJ INKRET, SPOMINI NA BRANJE

V znameniti, dobro zasnovani in uveljavljeni zbirki Razpotja (razprave, eseji, članki, kritike) je kot 29. knjiga izšel ponatis prvega dela Inkretovih literarnih (proznih in dramskih) kritik,* kot jih je avtor, znani slovenski literarni in gledališki kritik mlajše slovenske publicistične generacije, priobčeval v štirinajstdnevniku Naši razgledi. Inkre-

tova kritiška praksa se navezuje na svojega predhodnika, prejšnjega pisca kritik v NR: Dimitrija Rupla, čigar kritike so v knjižni obliki že izšle. To pa pomeni, da se Slovenci prvič (po ponatisu Mejakovih kritik) soočamo s kritiško kontinuiteto, pa čeprav skozi več avtorjev. Pomembno je že to, da se v knjižni, se pravi celovitejši podobi ohranjajo sprotni zapisi o proznih in dramskih delih na Slovenskem, kar ima mnogo večji pomen, kot se zdi na prvi pogled. Tu ne gre samo za evidentiranje in klasifikacijo literarnih-proznih in dramskih pojavov v sodobnosti, pregled dimenzij ustvarjalnosti, marveč je s kritiškim posegom, predstavitev in opredelitvijo omogočena hitrejša zgodovinska določitev najizrazitejših literarnih pojavov v okviru celotne literarne zgodovine, da priročnosti in bibliografske vrednosti takih del niti ne omenjamo.

Žal, so v zavesti slovenskega bralca take, še vedno prereditve knjige, v primerjavi z množico drugih novih knjig, »ekskluzivne« in »nebrane« in potemtakem prepuščene redkim studioznim bralcem. Seveda je ta videz varljiv, da ne rečemo povsem zmoten. Žal, tudi slovenska sredstva množičnega obveščanja (če pustimo ob strani predstavitev novih knjig ob tiskovnih konferencah — pri čemer prihaja največkrat zgolj do zunanjih informacij), zlasti tedniki (t. i. revije in nedeljski listi) ne dajejo knjižnim predstavitvam niti približno toliko prostora, kot ga dajejo sorodni tiski v drugih državah, z mnogo večjim trgom in dostopnostjo, kot sta slovenska. Vendar pa pustimo ta ekskurz, ki ga je Inkretova knjiga porodila bolj nam v opomin in razmislek, kot pa opombo o knjigi sami. Andrej Inkret še naprej, po istem principu in metodoloških temeljih, objavlja v NR literarne recenzije, zato smemo pričakovati, da bo ob pravem času pripravil za tisk (morda v isti zbirki) tudi drugi del Spominov na branje.

(* Andrej Inkret, Spomini na branje, založba Obzorja, Maribor 1977, zbirka Razpotja št. 29, opremil Matjaž Vidic, Branje spominov — Taras Kermauner, str. 267)